

פרוזה

יד לסבתא

רויד פואנקינוס מפגיש באומץ בין צעירות לזיקנה. אבל הוא לא מתאפק והופך את סיפור האהבה המרגש הזה למשולש רומנטי

המזכרות

רויד פואנקינוס. תירגמה מצרפתית: לי עברון וזקנין, הוצאת כתר, 219 עמ', שוקלים 94

מאיה נסטלבאום דג

חיך לככות בקריאת ספרים. מכיך לככות כשפסקאות מתגרות, דדות, ממתנות לרדע שיגדשו את הסאה ולא יהיה מקום להכיל את כולן. לי זה קרה בקריאת "המזכרות" של רויד פואנקינוס בעמוד 146. לא נעים להורות, אבל לא היה מודי בר בשתי דמעות שמליות מלוות באנחה, אלא בהתייפחות נוראה, שיליצה אותי להסתכל מסביב שאף אחד לא רואה, לקום, להביא חבילת טישו ולנסות לככות בעזרתה את זכר סבא וסבתא שעודר הספר. ובכלל לא התכוונתי. אחרי "העדיד נות", שהיה ברבימכר בינלאומי, ליספתי בחשך את עטיפת "המזכרות" וחשבתי שכל מטרתו תהיה לנסות לפרוט לי על נימי הרגש. "העדידנות", שהיה כתוב כתיסריט ואף נהפך בהמשך לטרט, הויע בעיני ממאמץ להרשים את הקורא, לסחוט ממנו דמעות. ככר בחילת "המזכרות" מנתגלה המספר, צעיר פריסאי שפורט את מעלליו המשפחתיים-היהודיים. הקורא פוגש אותו בפתחו של הסיפור בטקס לוויית סנו,

מלווה בתחושת החמצה בגלל הפרידה שלא התרחשה. בניסיון לשכך את החרגה הואת פונה המספר אל מה שנשאר: סבתו הקשישה. המספר מלווה אותה אל סוף חייה, ובנקודה מסוימת פוגש בדרך את אהובתו, שלה המתין כל ימי חייו. "המזכרות" נאמן מבחינה ויזואלית לסגנון ה"פואנקינוסי" הטיפוסי. לאחר כל פרק מודפס תיפריק בפונט אחר ומציג זיכרון קטן של אותה הדמויות שהזכרה לעיל. סידור הפרקים היה מעניק גופך תלת-ממדי לספר. הממד הראשון הוא ההתרחשות העלילתית עצמה, המתקיימת במסגרת הסיפורית. הממד השני הוא אותם זיכרונות של דמויות אחרות המבליחות בעלילה ומפריעות לה לסירוגין. אלו הם זיכרונות נות קטנים, פרטיים ומחודדים, שנוגעים במחשבות האינטימיות ביותר של דמויות מזכרות. כיצד ידע פואנקינוס, למשל, על מה חשב אנטוני גאודי ברגע מותו? הממד השלישי מפתיע: זה סיפור בתוך סיפור, שבו המספר מתאר כיצד הוא מנסה לכתוב ספר משלו ולא מצליח. והוא עושה את כל המאמצים האפשריים כדי שזה יקרה. בין השאר הוא מארגן לעצמו את התפאורה המושלמת לכותב מתחיל, בהיותו תורן לילה ברלפק בקבלה במלון קטן.

מבחינת תוכנו מפגיש הספר בין צעיר ות לוקנה: בין תחילת החיים, לפני שמשוהו משמעויות קרה והכל עוד לפנינו ונתון לבחירתנו, לבין סופם, ברגע שנאחזים בהם בניסיון אחרון לתיקון, לגאולה. המספר הוא אמנם בחור צעיר, אבל גיבורת הסיפור היא סבתו הזקנה. קשה היה להימנע מלהזכיר בספר "הזקן בן המאה שיצא מהחוק ונעלם"; אם פואנקינוס קרא את ספרו של יונס יונסון, הוא ערך לו תיקון בספרו. כותב זה הגיבור היא התשור בה הנשית המשוכללת לאלן קרלסון בן המאה. גם היא, בגמלוניות חגיגת, מנסה להשכין שלום בנפשה לקראת המוות. הסנסו פאנשה שלה הוא נכרה, שמשכין אותה בזיכרונה, בזיכרון בני המשפחה ואף בזיכרונה של הקורא. הוא גם משתף פעור לה עם גחמותיה השוכבות, שלא נאמרות בקול רם. כמו במציאות, גם בסיפור נמהלת הזיקנה בילדות. לפני הפרידה, זקנים רבים חוורים להיות ילדים. כך הופך הנכד להיות הורה האחראי על סבתו. הוא נשלח לטפל בסבתו על ידי אביו, שמטפל ביני תיים בסבתו החולה, הלא היא אמו של המספר. ומשום מה, המספר רבך בסבתא ולא באם.

רויד פואנקינוס. ניסיון אחרון לתיקון

פואנקינוס שולט היטב בטקסט שלו. כתיבתו יציבה ומתונה והיא מחולקת בסדר מופתי לתבניות. אלה הם זיכרונות של אנשים מבוזרים, אבל הוא מצליח להציע את הטקסט בין עבר, הווה לעתיד. הוא ממקם את העלילה בשנת 2003 מבלי לכתוב זאת מפורשות. הקורא יכול להסיק זאת מאירוע מטאורולוגי שהתרחש באותה שנה. האירוע קשור גם הוא לזקני צרפת, שכן באותו קיץ קשה מתו יותר מ-10,000 זקנים. "אחרי כך נעשה הקיץ והוא רצחני. הזקנים נגמלו מן האפוק ובבת אחת כבשו את חרדי המתים. גם זו דרך למחות. (...)

לפתע התגלו גברים ונשים נוטשים, שמתים לברם בדיירותיהם" (עמ' 34). גם שמו של הספר מתייחס לעבר. נרמה שהשם במקור בצרפתית Les Souvenirs אמור היה להיתרגם כ"זיכרונות". הכותרת המקורית בצרפתית עשויה להתאים יותר אם מתייחסים לאותם תיפריקים שמציעים זיכרון אחד בלבד. בהוצאה בחור להתייחס אל הכותב רת הצרפתית באופן מוחשי ולקרוא לספר "המזכרות". Souvenirs הם זיכרונות, אך גם אותם הפצים שקונים תיירים בארץ וזה וכאשר מסתכלים עליהם בבית, נזכרים בטילו, במקומות, בחוויות ובאנשים. הניסיון להפוך את גונטסלגיה הרוחנית (ויכ רונות) להפך מוחשי (מזכרות) הוא מקורי, אך לא תמיד מתמוגג באופן הימוני עם קורי העלילה ועם אחורי הקלעים של הסיפור. "המזכרות" יכול היה להיות ספר שונה, ספר שבו נכד נותן יד לסבתו הקשישה ומלווה אותה לאורך המעבר הבודד של הפרידה מהחיים. אבל פואנקינוס, סופר רומנטי, אינו יכול לסרב למשיכה הטבעית שלו לכתוב סיפורי אהבה. לכן מבליחה לחייו של המספר הרווק והמתבודד בחורה צעירה ומושכת. בעיצומה של הדרמה המרובינית מתלקח רומן רומנטי, שטיס את העלילה מהנושא החשוב שלה, ואף משכיח אותו. לכותב צריך לידע מני עצור.

Les Souvenirs / David Foenkinos